

# СИСТЕМАТИКА МЕТОДИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

©2021 ЄРМАК С. О., ФРОЛОВА Л. В., БУГЕНКО С. І.

УДК 330.1  
JEL: B41; M21; O31

## Єрмак С. О., Фролова Л. В., Бугенко С. І. Систематика методичного інструментарію оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємницьких структур

Протягом останніх десятиліть на тлі інноваційної спрямованості економічного розвитку роль інноваційних процесів у діяльності підприємницьких структур стрімко зростає. Тим самим актуалізуються наукові дослідження, пов'язані з інноваційною діяльністю підприємницьких структур, її ефективністю та методиками її оцінки. Метою даного дослідження є систематизація існуючого методичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємницьких структур, виявлення його особливостей і недоліків для подальшого вдосконалення. У статті проведено докладну систематизацію методичного інструментарію оцінки інноваційної діяльності підприємницьких структур, що дозволило виділити найбільш характерні методики, які різняться показниками й алгоритмами їх розрахунку, та розділити їх на дві групи залежно від статусу: державні та наукові (рекомендаційні). Проведено систематизацію методик оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємницьких структур відповідно до основного об'єкта дослідження, де серед основних критеріїв оцінки її ефективності виділено: результативність, порівняльну ефективність, приріст прибутку, факторний аналіз, дисконтування, дисконтування з урахуванням ризику, життєвий цикл інновацій і зацікавленість споживачів. Виявлено, що не всі існуючі методики дозволяють отримати цілісний висновок щодо стану інноваційної діяльності підприємницьких структур, оскільки багато з них не враховують факторів неекономічного характеру, досить поверхнево або взагалі не оцінюють екологічну, соціальну та інші сфери, які мають безпосередній вплив на рівень розвитку інноваційної діяльності підприємницьких структур. Це підтверджує неможливість широкого застосування таких методик для аналізу та екстраполяції результатів, отриманих при розрахунках за ними, на інші рівні управління інноваційним розвитком (галузевий і національний).

**Ключові слова:** методичний інструментарій, оцінка, ефективність, інноваційна діяльність, підприємницькі структури.

**DOI:** <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-9-266-275>

**Рис.:** 1. **Бібл.:** 52.

**Єрмак Світлана Олександрівна** – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки підприємств, Державний університет «Одеська політехніка» (просп. Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна)

**E-mail:** [kaf.econ.kr@gmail.com](mailto:kaf.econ.kr@gmail.com)

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-5232-6406>

**Researcher ID:** <https://publons.com/researcher/1935063/svitlana-yermak/>

**Scopus Author ID:** <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192712244>

**Фролова Лариса Володимирівна** – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри підприємництва і торгівлі, Державний університет «Одеська політехніка» (просп. Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна)

**E-mail:** [lfrolova.ua@gmail.com](mailto:lfrolova.ua@gmail.com)

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-7964-8173>

**Scopus Author ID:** <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56156873200>

**Бугенко Сергій Іванович** – аспірант кафедри підприємництва і торгівлі, Державний університет «Одеська політехніка» (просп. Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна)

**E-mail:** [kaf.pt@op.edu.ua](mailto:kaf.pt@op.edu.ua)

UDC 330.1  
JEL: B41; M21; O31

## Yermak S. O., Frolova L. V., Buhenko S. I. The Systematics of a Methodical Instrumentarium for Assessing the Efficiency of the Entrepreneurial Structures' Innovative Activities

Over the past decades, against the background of the innovative directedness of economic development, the role of innovative processes in the activities of entrepreneurial structures has been growing rapidly. Thus, scientific researches related to the innovative activity of entrepreneurial structures, its efficiency and methods of its evaluation become actualized. The present research is aimed at systematizing the existing methodological instrumentarium for assessing the efficiency of entrepreneurial structures, identifying its features and shortcomings for further improvement. The article carries out a detailed systematization of methodological instrumentarium for assessing the innovative activities of entrepreneurial structures, which allowed to allocate the most characteristic methods that differ in indicators and algorithms of their computing, and divide them into two groups depending on the status: governmental and scientific (recommendative). A systematization of methodologies for assessing the efficiency of innovation activity of entrepreneurial structures in accordance with the main object of research was carried out, where among the main criteria for efficiency assessing were the following: effectiveness, comparative efficiency, profit growth, factor analysis, discounting, risk discounting, innovation life cycle, and consumer interest. It is identified that not all extant methodologies allow to obtain a holistic conclusion on the state of innovation activity of entrepreneurial structures, since many of them do not take into account uneconomic factors, rather superficially evaluate or do not evaluate at all ecological, social and other spheres that have a direct impact on the level of innovation activity of entrepreneurial structures. This justifies the impossibility of wide application of such techniques for the analysis and extrapolation of the results obtained in the calculations for them to other levels of innovation development management (both industry and national).

**Keywords:** methodical instrumentarium, assessment, efficiency, innovative activity, entrepreneurial structures.

**Fig.:** 1. **Bibl.:** 52.

**Yermak Svitlana O.** – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Enterprise Economics, Odesa Polytechnic State University (1 Shevchenko Ave., Odesa, 65044, Ukraine)

*E-mail:* kaf.econ.kr@gmail.com

*ORCID:* <https://orcid.org/0000-0001-5232-6406>

*Researcher ID:* <https://publons.com/researcher/1935063/svitlana-yermak/>

*Scopus Author ID:* <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57192712244>

**Frolova Larysa V.** – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Entrepreneurship and Trade, Odesa Polytechnic State University (1 Shevchenko Ave., Odesa, 65044, Ukraine)

*E-mail:* lfrolova.ua@gmail.com

*ORCID:* <https://orcid.org/0000-0001-7964-8173>

*Scopus Author ID:* <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=56156873200>

**Buhenko Serhii I.** – Postgraduate Student of the Department of Entrepreneurship and Trade, Odesa Polytechnic State University (1 Shevchenko Ave., Odesa, 65044, Ukraine)

*E-mail:* kaf.pt@op.edu.ua

Інноваційна спрямованість економічного розвитку в Україні та світі протягом останніх десятиліть обумовлює зростання ролі інноваційних процесів у діяльності підприємницьких структур і приводить до підвищення вимог, що ставляться до якості управління ними. В умовах підвищеної динамічності, різкої зміни ринкової ситуації та факторів зовнішнього впливу підвищується важливість адекватної оцінки характеру інноваційної діяльності (ІД) для підприємницьких структур і з'являється необхідність вироблення рекомендацій з оцінки ефективності їх інноваційної діяльності та прийняття управлінських рішень щодо оптимізації її стану та підвищення ефективності. Це актуалізує дослідження, пов'язані з інноваційною діяльністю підприємницьких структур, її ефективністю та методиками її оцінки.

Питанням оцінки інноваційної діяльності підприємницьких структур присвячено широкий спектр наукових праць і розробок як зарубіжних, так і вітчизняних учених, серед яких: С. Аптекарь, Т. Бень, Г. Біргман і С. Шмідт, Т. Васильєва, Г. Возняк, А. Гойко, Г. Демченко, С. Євтушенко, С. Єгорова та Н. Петренко, І. Єпіфанова та В. Зянько, В. Захарченко та Н. Корсікова, В. Зубенко, Н. Ілляшенко, А. Катаєв та О. Юринець, П. Кауфман, М. Кизим і В. Пономаренко, Н. Колеснікова, В. Коюда та Л. Лисенко, К. Кристенсен, О. Маслак і В. Жежуха, В. Матросова, А. Міжуй і Н. Сімченко, Д. Норткот, П. Перерва та А. Косенко, А. Полянська, А. Савчук, Ю. Сотнікова, В. Федоренко, Л. Федулова та О. Фомова, Б. Фурдас, В. Чеботарьов, М. Чорна та С. Глухова, А. Чурсин, С. Ших та інші [1–52]. Проте, незважаючи на вражаючу кількість досліджень з питань інноваційної діяльності підприємницьких структур, досі немає єдиного методичного інструментарію з оцінки її ефективності.

Метою даного дослідження є систематизація існуючого методичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємницьких структур, виявлення його особливостей і недоліків із ціллю подальшого вдосконалення.

Систематизація поглядів науковців на методичні аспекти оцінки ефективності інноваційної діяль-

ності підприємницьких структур (ІДПС) дозволила виділити найбільш характерні методики, які різняться показниками та алгоритмами їх розрахунку, та розділити їх на дві групи залежно від статусу: державні та наукові (рекомендаційні).

Державні методики оцінки ефективності ІДПС розробляються та затверджуються державними органами, у тому числі Міністерством економіки України, Міністерством освіти і науки України, Державним інноваційним фондом України.

Методичні положення оцінки ефективності ІДПС почали формуватися в період індустріальної економіки (за часів існування СРСР). У той час були розроблені «Типова методика визначення економічної ефективності капітальних вкладень і нової техніки в народному господарстві СРСР» [1], «Методика визначення річного економічного ефекту, отриманого в результаті впровадження нової техніки» [2], «Методика визначення економічної ефективності впровадження нової техніки, механізації й автоматизації виробничих процесів у промисловості» [3], «Основні методичні положення щодо визначення економічної ефективності науководослідних робіт» [4], «Методика (основні положення) визначення економічної ефективності в народному господарстві нової техніки, винаходів і раціоналізаторських пропозицій» [5], «Методичні рекомендації щодо визначення економічної ефективності заходів, спрямованих на прискорення науково-технічного прогресу» [6].

Під час дослідження капітальних інвестицій в умовах командно-адміністративної системи управління А. Ф. Гойком [7] було визначено, що «загальносоюзні типові методики не мали під собою теоретичного підґрунтя, робочі формули не охоплювали всього кола завдань, що підлягали розрахункам, і не враховували багатьох важливих народногосподарських факторів. Проте методичні рекомендації з комплексної оцінки ефективності заходів, спрямованих на прискорення науково-технічного прогресу, поряд з ціллю низкою недоліків, відіграли позитивну роль.

Саме в них було запропоновано впровадити в нашу практику дисконтовані грошові потоки» [7, с. 54].

Переважна більшість таких методик базувалася на загальних (індикативних) положеннях щодо оцінки ефективності ІДПС, оскільки вони майже ототожнювали визначення економічної ефективності з розрахунком показників ефективності капітальних інвестицій. «Методика визначення економічної ефективності використання в народному господарстві нової техніки, винаходів і раціоналізаторських пропозицій», розроблена у 1977 р. [5], була більш економічно досконалою завдяки тому, що саме за цією методикою визначалися не тільки абсолютна ефективність інновацій (у частині засобів або предметів праці), а й порівняльна ефективність впровадження нової техніки, критерієм якої виступав мінімум наведених витрат. Ще однією особливістю цієї методики було те, що вона дозволяла врахувати чинник часу, а відповідно, і надати більш достовірні результати оцінки.

Характерним для цих методик є те, що вони були придатні до використання лише у виробничих галузях. Оцінка ефективності здійснювалася на основі нормативних коефіцієнтів, що враховували лише технічні інновації, і при цьому не мали жодного економічного обґрунтування. Загалом, встановлення нормативів оцінки мало суто директивний характер, що впливало на результати практичної оцінки. У цих методиках грошовий потік розраховувався як сума прибутку та капітальних вкладень, але грошовий потік у сучасному загальноприйнятому визначенні розуміється як сума прибутку та амортизаційних відрахувань, без урахування чинника ризику. Основним методом оцінки економічної ефективності в цих методиках було зіставлення приведених витрат, що неможливо без забезпечення тотожності всіх варіантів за всіма наявними характеристиками.

Отже, наведені методики оцінки ефективності ІДПС відповідали часу й умовам, які панували на момент їх розроблення, а саме: повною мірою дозволяли приймати управлінські рішення щодо імплементації інновацій із використанням єдиних економічних розрахунків. Проте, з огляду на характеристики ринкової економіки, наведені вище особливості зазначених методик ідуть у розріз із сучасними умовами здійснення ІДПС, що не дозволяє їх застосовувати без суттєвих перетворень.

У період формування та переходу до постіндустріальної економіки базовими методиками в Україні для оцінки економічної ефективності ІДПС стали: «Методичні рекомендації економічної оцінки ефективності інвестицій в інновації» [8], «Методика визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження та розробки та їх впровадження у виробництво» [9], «Методика оцінки інноваційних проектів та діяльності технологічних парків» [10], «Методичні рекомендації оцінки ефективності інноваційних про-

ектів та їх відбору для фінансування» [11], Методика «Відслідковування динаміки основних економічних показників роботи стратегічно важливих підприємств і підприємств-монополістів (на основі індивідуального моніторингу підприємств)» і методичні рекомендації, розроблені Організацією Об'єднаних Націй з промислового розвитку «UNIDO» для оцінки ефективності інвестицій, які ґрунтувалися на визначенні переваг одних проектів над іншими та передбачали проведення оцінки інвестиційної привабливості інноваційних проектів [12].

Слід зазначити, що методичні підходи, які наведені в цих методиках, носять досить дискусійний характер через наявність низки суперечностей. Не можемо не погодитися з авторами Аптекар С. С. і Бень Т. Г. [13; 14], які наголошують на проблемних аспектах цих методик у частині невизначених схем розрахунків основних показників ефективності інновацій – норми дохідності на капітал, строку окупності, граничних меж амортизаційного періоду інновацій, грошових потоків. До того ж, відповідно до цих методик, відкритими залишаються питання організаційного забезпечення з урахуванням не тільки внутрішніх виконавців, а й зовнішніх контрагентів, зокрема органів регіонального та місцевого самоврядування. І нагальна, на нашу думку, проблема полягає в тому, що ці методики не спираються на визначення пріоритетів розвитку інноваційної діяльності.

Що стосується наукових (авторських) методик, то вони розробляються фахівцями та пропонуються до застосування у практичній діяльності. Вони не мають під собою директивного характеру щодо застосування, а можуть бути використані за потреби. Серед наукових методик можна виділити дві групи:

- а) загальновідомі, які широко представлені у спеціальній економічній літературі;
- б) авторські (комерційні) методики, які спираються на застосування нетипових систем показників, передбачають різні технології, за якими було отримано експертні висновки щодо валідності тієї чи іншої методики.

Узагальнення методик відповідно до окремих аспектів дослідження оцінки ефективності ІДПС авторами [15–41 та ін.] дало змогу виокремити вісім аспектів дослідження, які різною мірою висвітлюють авторські підходи до оцінки ефективності інноваційної діяльності та застосування різного набору показників для її реалізації на основі певних критеріїв: результативність, порівняльна ефективність, дисконтування, дисконтування з урахуванням ризику, приріст прибутку, факторний аналіз, життєвий цикл інновацій, зацікавленість споживачів (*рис. 1*).

Прихильники методичного підходу, критерієм оцінки ефективності ІДПС якого є результативність [14; 15] пропонують систему показників для оцінки ефективності управління ІДПС [14, с. 16] загалом,

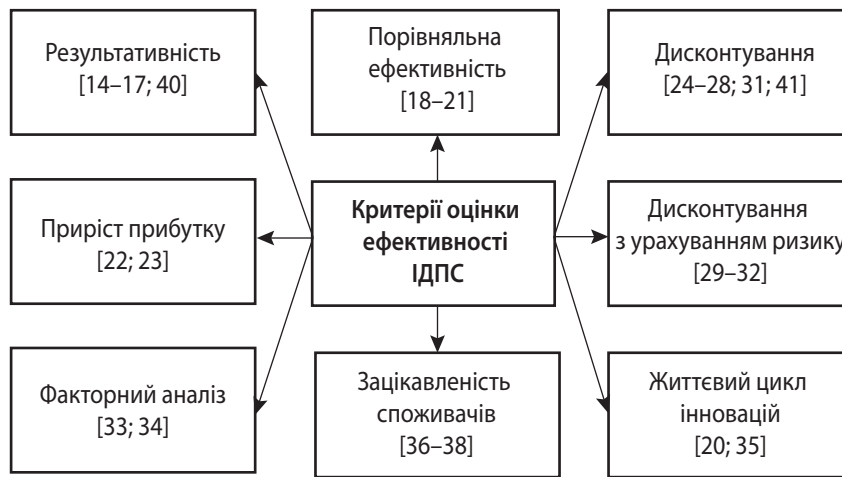


Рис. 1. Групування методик оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємницьких структур відповідно до основного об'єкта дослідження

Джерело: систематизовано авторами.

і для визначення резервів підвищення ефективності ІДПС [15, с. 110], яка на першому рівні включає показники ефективності використання ресурсів і результативності, а на другому рівні (тобто на основі показників першого рівня) – інтегральні показники ефективності та результативності.

Автори [16; 17] вважають, що при оцінюванні результативності ІДПС недостатньо в систему показників включати тільки економічні показники. Вчені І. Ю. Єпіфанова та В. В. Зянько [16] пропонують зосередитися на якісних параметрах інновацій, оцінювати обсяги робіт, що виконані із застосуванням інноваційних методів; визначати рівень цін, величину тарифів, умови та рівень оплати праці, чинник часу та ризику впровадження інноваційних проектів, а також враховувати ринкове конкурентне середовище, в якому перебуває інноваційне підприємство [16]. В. О. Зубенко [17] пропонує систему показників доповнити «показником відповідності рішень, що приймаються підприємством, його довготривалим стратегічним цілям, що дозволить забезпечити конкурентоспроможність підприємств в умовах конкурентної боротьби».

Користуючись критерієм порівняльної ефективності, автори [18–21; 43] пропонують оцінку ефективності ІДПС виконувати шляхом зіставлення показників. Так, Н. М. Колесникова [18] пропонує проводити комплексну оцінку ефективності інновацій на базі сформованої збалансованої системи показників, шляхом проведення двоетапної оцінки – до та після впровадження інновацій. О. О. Маслак і В. Й. Жежуха у своїй роботі [19, с. 268] вводять показник порівняльної ефективності, обумовлюючи його економічний зміст як різницю між доходами та витратами, які спричиняє ІДПС. Натомість авторський колектив [20, с. 171] робить акцент на обов'язковому обчисленні інтегрального економічного ефекту, який можна отримати за умов тривалого інвестування, виходячи з принципів

визначення порівняльної ефективності. Однак такий підхід не позбавлений суперечностей і недоліків, тому що передбачається проведення розрахунків за всіма складовими, у тому числі й за економією поточних витрат, хоча, зважаючи на економічний зміст цього показника, доцільність його розрахунку значно знижується після впровадження інновації в операційну діяльність підприємства. І загалом, мусимо зазначити, що цей підхід адекватний для оцінки технічних інновацій, спрямованих на незначні вдосконалення у функціонуванні вже існуючих бізнес-процесів. С. В. Євтушенко [21, с. 61] рекомендує для розрахунку низку показників ефективності інноваційної діяльності, а оцінку ефективності ІДПС – проводити на основі зіставлення даних показників за різними варіантами. А. С. Полянська [43] пропонує застосовувати систему порівняльно-аналітичних показників оцінки ефективності ІДПС, що розділена на три такі групи: показники аналізу впливу реалізації нововведень, фінансової ефективності й інвестиційної ефективності нововведень та інвестиційних проектів на ІДПС.

Незважаючи на наведене економічне обґрунтування цих методик, на нашу думку, наведений підхід є дещо обмеженим, оскільки зіставлення результатів ІДПС із еталонними показниками не дозволяє використовувати цей підхід у край динамічних умовах, які характеризуються множиною негативних флуктуацій на всіх рівнях ринкової взаємодії. До того ж, такий підхід може давати достовірні результати лише у випадку абсолютної тотожності досліджуваних об'єктів відповідно до тих характеристик, які складають систему показників. Досягти подібної тотожності в сучасних ринкових умовах майже неможливо, особливо якщо йдеться про інновації у принципово нові продукти або процеси.

Основним аспектом досліджень Б. В. Фурдас [22], А. В. Катаєв і О. В. Юринець [23] при оцін-



ці ефективності ІДПС вважають приріст прибутку. Б. В. Фурдас обумовлює, що приросту прибутку можна досягти за рахунок скорочення питомих витрат на матеріали, зростання продуктивності праці та обсягів виготовленої продукції, а визначення додаткового прибутку від зростання продуктивності виготовлення продукції є можливим на основі використання функції попиту та пропозиції [22, с. 284–286].

А. В. Катаєв і О. В. Юринець [23, с. 125] визначають приріст прибутку як «втрачену вигоду». Автори пропонують включати приріст прибутку від продажу інноваційного товару та період завершення продажу інноваційного товару за «підвищеною ціною» до показника чистого приведенного доходу.

Застосування цих методик має низьку імовірність, оскільки чітке прогнозування попиту та пропозиції на етапі створення інновації та на етапі прийняття рішення щодо здійснення інноваційної діяльності є неможливим.

У роботах [20; 24–29; 39; 41] для оцінки ефективності ІДПС пропонується використовувати традиційні показники з урахуванням їх дисконтування: чиста дисконтована вартість, внутрішня норма прибутку, термін окупності, індекс прибутковості. Вчені визначають ставку дисконту як сталий нормативний коефіцієнт, однак не наводять принципи його обґрунтування та схему обчислення. Відмітною особливістю цих робіт є детальний опис суто теоретичних положень, однак значний недолік полягає у відсутності науково обґрунтованих рекомендацій щодо складання прогнозу зростання прибутків, у них визначають певні умови розробки, створення та реалізації інновацій без урахування сфер господарювання.

Група вчених [29–32], розвиваючи попередні методики, наголошують на необхідності проведення оцінки ефективності ІДПС з урахуванням чинника ризику, який визначається шляхом коригування норми дисконту. Коригування ставки дисконту пропонується здійснювати:

- ✦ на основі відсоткової ставки за депозитом, що використовується підприємством, або індексу інфляції. Необхідним при цьому є розрахунок ставки дисконту, метою чого є врахування рівня ризику виробника шляхом визначення ймовірності зниження обсягу дохідної частини [31, с. 71];
- ✦ шляхом використання премії за ризик різного виду, який розраховується на основі математичного очікування [32, с. 97];
- ✦ шляхом підсумовування середньозваженої вартості капіталу з урахуванням річних темпів інфляції у відносних одиницях, а розрахунок прибутку при цьому коригується на вірогідність його отримання [30, с. 123];
- ✦ на основі розрахунку коефіцієнтів, які враховують зміну тривалості роботи підприємства

без зміни технології, та коефіцієнта порівняння прибутків проєктів, які аналізуються [30, с. 123];

- ✦ шляхом використання різниці дисконтної ставки та отриманого прогнозного щорічного зростання доходів на три – п'ять років з дисконтуванням до теперішнього часу [29, с. 18].

Окремо можна виділити групу вчених [33; 34], які критерієм оцінки ефективності ІД підприємства визначають факторний аналіз. Так, О. О. Чурсін [33, с. 112] основними факторами, які мають значний вплив на процес управління ІД підприємства, вважає такі: інформатизація, оновлення техніки та автоматизація, абсолютний і відносний рівень економії матеріальних ресурсів. Автор досліджує та обумовлює доцільність використання економіко-математичних моделей, які мають на меті розрахунок узагальнених показників впровадження інновацій для виявлення впливу інновацій на кінцеву ціну продукту та його якість. Однак запропоновані моделі демонструють обмеженість, оскільки не передбачається оцінки впливу факторів на ІДПС, натомість оцінюються лише основні економічні показники підприємства.

Н. С. Ілляшенко [34, с. 187–189] для комплексної оцінки ефективності ІД, окрім кількісних показників, пропонує додавати й якісні. Визначаючи при цьому вагу кожного з факторів, які обмежують та стримують інноваційну діяльність, відбирається перелік домінуючих факторів, які являють собою функцію успіху проєкту. Складність цієї методики полягає у використанні експертних оцінок.

Деякі вчені виділяють інші критерії оцінки ефективності ІД підприємств:

- ✦ життєвий цикл інновації [20; 35]. Цей підхід розглядає оцінку ефективності інновацій на всіх ланках їх життєвого циклу;
- ✦ зацікавленість споживачів [36–38].

Основною вадою таких підходів є занадто висока зосередженість на оцінці інновацій з позиції споживачів, тому що розробка прогнозу попиту на інноваційну продукцію на перших етапах вкрай низька, а статистичні похибки перешкоджають прийняттю економічно обґрунтованих управлінських рішень.

Отже, зважаючи на наявність переваг і недоліків кожної з досліджених методик оцінки ІДПС, проведена систематика методичного інструментарію оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємницьких структур дозволяє зробити такі висновки:

- ✦ переважна частина методик розроблена для оцінки технічних інновацій і мають галузеву приналежність (для підприємств промисловості [42–46], машинобудівництва [50], торгівлі [51], будівництва [49], зв'язку [41], сільськогосподарства [46], харчової промисловості [47; 52] тощо;

- ✦ в основі досліджуваних методик лежать окремі критерії оцінки ефективності ІД підприємства;
- ✦ майже відсутні комплексні методики, оскільки частіш за все оцінка проводиться лише за окремими аспектами інноваційної діяльності;
- ✦ незбалансованість складу показників за їхнім типом – кількісні та якісні, оскільки переважно використовуються експертні оцінки, які мають винятково якісний характер;
- ✦ методики спрямовані на оцінку інновацій за умови наявності аналогічних продуктів, однак не враховують ситуації, коли розробляються принципово нові продукти;
- ✦ дуже низька увага приділяється урахування людського фактора на ефективність інноваційної діяльності підприємства;
- ✦ методики ґрунтуються на використанні як набору показників-індикаторів, так і системи показників;
- ✦ у методиках наявні статистичні суперечності, наприклад при пропонуванні використання ймовірнісних оцінок не враховується певний ступінь похибки, що знижує достовірність отриманих результатів.

## ВИСНОВКИ

Можна узагальнити, що на сьогодні економістами не вироблено єдиних і чітких критеріїв, за якими слід здійснювати оцінку ефективності інноваційної діяльності підприємницьких структур. Переважною особливістю існуючих методик є те, що вони не дозволяють отримати цілісний висновок щодо стану інноваційної діяльності підприємницьких структур, оскільки майже не враховують фактори неекономічного характеру, досить поверхнево або взагалі не оцінюють екологічну, соціальну та інші сфери, які мають безпосередній вплив на рівень розвитку інноваційної діяльності підприємницьких структур. Це свідчить про неможливість широкого застосування таких методик та екстраполяцію результатів, отриманих при розрахунках за ними, на інші рівні управління інноваційним розвитком – галузевий і національний. ■

## ЛІТЕРАТУРА

1. Типовая методика определения экономической эффективности капитальных вложений и новой техники в народном хозяйстве СССР. М. : Экономика, 1960. 22 с.
2. Методика определения годового экономического эффекта, полученного в результате внедрения новой техники. М. : ГИИТ СМ, 1961. 47 с.
3. Методика определения экономической эффективности внедрения новой техники, механизации и автоматизации производственных процессов в промышленности. М. : Издательство АН СССР, 1963. 47 с.
4. Основные методические положения по определению экономической эффективности научно-исследовательских работ. М. : Экономика, 1964. 32 с.
5. Методика (основные положения) определения экономической эффективности в народном хозяйстве новой техники, изобретений и рационализаторских предложений. М. : Экономика, 1977. 44 с.
6. Методические рекомендации по определению экономической эффективности мероприятий, направленных на ускорение научно-технического прогресса. М. : Экономика, 1988. 54 с.
7. Гойко А. Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації. Київ : Віра-Р, 1999. 320 с.
8. Чеботарьов В. П., Єгорова С. А., Петренко Н. І. Методичні рекомендації економічної оцінки ефективності інвестицій в інновації : Додаток 1 до наказу Держіннофонду від 29.05.1998 р. № 37. Київ : Український державний інноваційний фонд, 1998 р. 21 с.
9. Методика визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2006. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Download?id=735ef7af-cd82-4d91-b7a0-098124560e77>
10. Наказ Міністерства економіки України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства промислової політики України «Про затвердження Методики оцінки ефективності виконання інноваційних проектів та діяльності технологічних парків» від 21.11.2005 р. № 434/668/442. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0434665-05#Text>
11. Методические рекомендации по оценке эффективности инвестиционных проектов и их отбору для финансирования. М. : Центр экономики и маркетинга, 1997. 80 с.
12. Behrens W., Hawranek P. M. Manual for the Preparation of Industrial Feasibility Study. Vienna : UNIDO, 1991. 74 p.
13. Аптекарь С. С. Оцінка ефективності інвестиційних проектів. *Економіка України*. 2007. № 1. С. 42–49.
14. Бень Т. Г. К определению экономической эффективности инвестиций. *Економіка України*. 2007. № 4. С. 12–19.
15. Матросова В. А. Методические основы оценки эффективности инновационной деятельности. *Вестник Национального технического университета «ХПИ»*. Серия «Технический прогресс и эффективность производства». 2002. № 8. Ч. 1. С. 110–112.
16. Єпіфанова І. Ю., Зянько В. В. Інноваційна діяльність підприємств та її фінансове забезпечення в умовах трансформаційних змін економіки України : монографія. Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця; ВНТУ, 2015. 172 с.
17. Зубенко В. О. Визначення пріоритетності реалізації інноваційних проектів. *Коммунальное хозяйство городов*. 2008. № 80. С. 38–45.
18. Колеснікова Н. М. Науково-методичні підходи до оцінювання ефективності інновацій на залізничному транспорті // Проблеми економіки и управління на железнодорожном транспорте : материалы VI Международной научно-практической конференции (г. Киев, 12–21 декабря 2011 р.). Киев, 2011. URL: <http://ekuzt.gov.ua/content/naukovo-metodichni-pidkhodi-do-otsinyuvannya-efektivnosti-innovatsii-na-zaliznichnomu-transp>

19. Маслак О. О., Жежуха В. Й. Оцінювання інноваційності технологічних процесів машинобудівних підприємств та визначення їх економічної ефективності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18.5. С. 266–270.
20. Інновації: проблеми науки та практики : монографія / за ред. В. С. Пономаренка, М. О. Кизима, Ю. Б. Іванова. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2010. 218 с.
21. Євтушенко С. В. Шляхи вдосконалення оцінки ефективності інновацій на підприємстві. *Вчені записки Університету «Крок»*. 2008. № 18. Т. 3. С. 56–65.
22. Фурдас Б. В. Обґрунтування ефективності інноваційного продукту на основі операційного важеля. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18.5. С. 283–287.
23. Катаєв А. В., Юринець О. В. Проблемні моменти розробки та впровадження істотних продуктових інновацій: фінансовий аспект. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. Серія «Економіка». 2009. № 680. С. 121–128. URL: [http://vlp.com.ua/files/17\\_34.pdf](http://vlp.com.ua/files/17_34.pdf)
24. Сотнікова Ю. В. Економічна оцінка інноваційної діяльності підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.0. Харків, 2007. 22 с.
25. Горобець О. А. Методи оцінки ефективності запровадження інновацій на підприємстві. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 2. Т. 1. С. 124–127. URL: [http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009\\_2/zmist.files/33.pdf](http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_2/zmist.files/33.pdf)
26. Бирман Г., Шмидт С. Экономический анализ инвестиционных проектов / пер. с англ. под ред. Л. П. Бельх. М. : Банки и биржи, 1997. 632 с.
27. Норткот Д. Принятие инвестиционных решений / пер. с англ. под ред. А. Н. Шохина. М. : Банки и биржи, 1997. 247 с.
28. Возняк Г. М. Економічна оцінка ефективності інноваційних проектів зі змішаним фінансуванням. *Вісник Української академії банківської справи*. 2006. № 1. С. 35–43. URL: [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/58375/1/Vozniak\\_borrowed\\_funds](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/58375/1/Vozniak_borrowed_funds)
29. Кристенсен К. М., Кауфман П., Щих С., Уилли С. Убийцы инноваций. *Стратегии*. 2008. № 2. С. 15–23.
30. Сотнікова Ю. В. Чистая дисконтированная стоимость как критерий абсолютной эффективности инновационной деятельности. *Економіка розвитку*. 2005. № 1. С. 123–125.
31. Савчук А. В. Особенности экономической оценки и выбора инновационных проектов. *Актуальні проблеми економіки*. 2003. № 1. С. 69–75.
32. Васильева Т. А. Учет риска при оценке инновационных проектов. *Вісник української академії банківської справи*. 2005. № 1. С. 93–98. URL: [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/53727/5/Vasylieva\\_Rysk.pdf](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/53727/5/Vasylieva_Rysk.pdf)
33. Чурсин А. Инновации и рынок. М. : Машиностроение, 2004. 243 с.
34. Ілляшенко Н. С. Методичний підхід щодо обґрунтування доцільності реалізації інноваційних проектів. *Механізм регулювання економіки*. 2009. № 1. С. 184–193. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/3255/1/1B6E9A11d01.pdf>
35. Федулова Л. І., Фомова О. А. Методологічні засади формування портфеля інноваційних пропозицій регіональних інноваційних центрів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 3. Т. 2. С. 30–37. URL: [http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009\\_3\\_2/pdf/030-037.pdf](http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_3_2/pdf/030-037.pdf)
36. Зозулев А., Базь М. Маркетинговые исследования инновационного продукта. *Маркетинговые исследования в Украине*. 2006. № 4. С. 24–35.
37. Капітан І. В. Принципи і методи аналізу в управлінні інноваційною діяльністю при виведенні нових товарів на ринок. *Економіка та управління підприємствами*. 2007. № 7. С. 54–62.
38. Інноваційні процеси в системі державного управління і місцевого самоврядування : монографія / Афанасьєв М. В., Григоренко Л. Г., Ушкальов В. В. та ін. Харків : Вид-во ХНЕУ, 2006. 212 с.
39. Гриценко Л. Л., Скляр І. Д. Методические аспекты оценки инновационных проектов как основная составляющая механизма инвестиционного проектирования и бюджетирования. *Вісник Сумського державного університету*. Серія «Економіка». 2008. № 1. С. 176–182. URL: [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/1143/1/24\\_Grisg.pdf](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/1143/1/24_Grisg.pdf)
40. Герасимов А. Е. Проблемы повышения эффективности инновационной деятельности. *Инновации*. 2001. № 9–10. С. 46–48.
41. Інноваційні процеси в змішаній економіці : монографія / В. Г. Федоренко, Н. П. Денисенко, І. М. Грищенко та ін. Київ : Пік ДСЗУ, 2008. Т. 1. 194 с.
42. Захарченко В. І., Корсікова Н. М., Меркулов М. М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2012. 448 с.
43. Полянська А. С. Сучасні підходи до оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2010. № 684 : Проблеми економіки та управління. С. 175–180. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/18748/1/37-175-180.pdf>
44. Демченко Г. В. Розробка моделі оцінки та системи показників організаційного забезпечення активізації інноваційної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 9. С. 42–45. URL: [http://www.visnyk-econom.uzhnu.ua/archive/9\\_2016ua/11.pdf](http://www.visnyk-econom.uzhnu.ua/archive/9_2016ua/11.pdf)
45. Перерва П. Г., Косенко А. П. Развитие методов оценки эффективности использования инновационного потенциала. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. 2006. № 4. С. 178–187. URL: [http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/26966/1/visnyk\\_SNU\\_2006\\_4\\_Pererva\\_Razvitie.pdf](http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/26966/1/visnyk_SNU_2006_4_Pererva_Razvitie.pdf)
46. Міжуй А. С., Сімченко Н. О. Підходи до оцінювання економічної ефективності інноваційної діяльності підприємства. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2012. Вип. 6. URL: <http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2012-8.pdf>
47. Мохонько Г. А., Муштай І. А. Оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємств молочної промисловості // Сучасні підходи до управління підприємством : збірник тез доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Київ, 28 квітня 2016 р.). Київ : Політехніка, 2016. С. 38.



48. Yermak S. O. Theoretical and methodological basis of strategic management of inclusive development of enterprises innovative activity : monograph. Schweinfurt : Time Realities Scientific Group UG (haftungsbeschränkt), 2019. 430 p.
49. Чорна М. В., Глухова С. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія. Харків : ХДУХТ, 2012. 210 с.
50. Коюда В. О., Лисенко Л. А. Інноваційна діяльність підприємства та оцінка її ефективності : монографія. Харків : ФОП Павленко О. Г.; ВД «ІНЖЕК», 2010. 224 с.
51. Єрмак С. О. Торгово-технологічні інновації в торгівлі на сучасному етапі розвитку України. *Ефективна економіка*. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4035>
52. Єрмак С. О., Плотницька В. В. Інноваційні аспекти розвитку ринку кондитерських виробів України. *Бізнес Інформ*. 2016. № 11. С. 398–403. URL: [https://www.business-inform.net/export\\_pdf/business-inform-2016-11\\_0-pages-398\\_403.pdf](https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-11_0-pages-398_403.pdf)

## REFERENCES

- Afanasiev, M. V. et al. *Innovatsiini protsesy v systemi derzhavnoho upravlinnia i mistvevoho samovriaduvannia* [Innovative Processes in the System of Public Administration and Local Self-government]. Kharkiv: Vyd-vo KhNEU, 2006.
- Aptekar, S. S. "Otsinka efektyvnosti investytsiinykh proektiv" [Evaluation of the Effectiveness of Investment Projects]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 1 (2007): 42-49.
- Behrens, W., and Hawranek, P. M. *Manual for the Preparation of Industrial Feasibility Study*. Vienna: UNIDO, 1991.
- Ben, T. G. "K opredeleniyu ekonomicheskoy effektivnosti investitsiy" [Determining the Economic Efficiency of Investments]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 4 (2007): 12-19.
- Birman, G., and Shmidt, S. *Ekonomicheskyy analiz investitsionnykh proektiv* [Economic Analysis of Investment Projects]. Moscow: Banki i birzhi, 1997.
- Chebotaryov, V. P., Yehorova, S. A., and Petrenko, N. I. *Metodychni rekomendatsii ekonomichnoi otsinky efektyvnosti investytsii v innovatsii* : Dodatok 1 do nakazu Derzhinnofondu vid 29.05.1998 r. No. 37 [Methodical Recommendations for Economic Evaluation of the Effectiveness of Investment in Innovation: Annex 1 to the Order of the State Fund of May 29, 1998 no. 37]. Kyiv: Ukrainyskyi derzhavnyi innovatsiinyi fond, 1998.
- Chorna, M. V., and Hlukhova, S. V. *Otsinka efektyvnosti innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv* [Evaluation of the Effectiveness of Innovative Activities of Enterprises]. Kharkiv: KhDUKhT, 2012.
- Chursin, A. *Innovatsii i rynek* [Innovation and the Market]. Moscow: Mashinostroyeniye, 2004.
- Demchenko, H. V. "Rozrobka modeli otsinky ta systemy pokaznykiv orhanizatsiinoho zabezpechennia aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti" [Evaluation Model and System of Accounts for Assessment Organizational Support of Activation of Innovation Activity at the Enterprise Development]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, no. 9 (2016): 42-45. [http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/9\\_2016ua/11.pdf](http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/9_2016ua/11.pdf)
- Fedorenko, V. H. et al. *Innovatsiini protsesy v zmishanii ekonomitsi* [Innovative Processes in a Mixed Economy], vol. 1. Kyiv: Pik DSZU, 2008.
- Fedulova, L. I., and Fomova, O. A. "Metodolohichni zasady formuvannia portfelia innovatsiinykh propozytsii regionalnykh innovatsiinykh tsestriv" [Methodological Bases of Formation of a Portfolio of Innovative Offers of Regional Innovation Centers]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 3, part 2 (2009): 30-37. [http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009\\_3\\_2/pdf/030-037.pdf](http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_3_2/pdf/030-037.pdf)
- Furdas, B. V. "Obgruntuvannia efektyvnosti innovatsiinoho produktu na osnovi operatsiinoho vazhelia" [Substantiation of Efficiency of an Innovative Product on the Basis of the Operating Lever]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 18.5 (2008): 283-287.
- Gerasimov, A. Ye. "Problemy povysheniya effektivnosti innovatsionnoy deyatelnosti" [Problems of Increasing the Efficiency of Innovation]. *Innovatsii*, no. 9-10 (2001): 46-48.
- Gritsenko, L. L., and Sklyar, I. D. "Metodycheskiye aspekty otsenki innovatsionnykh proektiv kak osnovnaya sostavlyayushchaya mekhanizma investitsionnogo proektirovaniya i byudzhetirovaniya" [Methodological Aspects of Evaluating Innovative Projects as the Main Component of the Mechanism of Investment Design and Budgeting]. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Seriya «Ekonomika»*, no. 1 (2008): 176-182. [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/1143/1/24\\_Gris.pdf](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/1143/1/24_Gris.pdf)
- Hoiko, A. F. *Metody otsinky efektyvnosti investytsii ta priorytetni napriamy yikh realizatsii* [Methods for Evaluating the Effectiveness of Investments and Priority Areas for Their Implementation]. Kyiv: Vira-R, 1999.
- Horobets, O. A. "Metody otsinky efektyvnosti zaprovadzhennia innovatsii na pidpriemstvi" [Methods for Evaluating the Effectiveness of Innovation in the Enterprise]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 2, part 1 (2009): 124-127. [http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009\\_2/zmist.files/33.pdf](http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_2/zmist.files/33.pdf)
- Illiashenko, N. S. "Metodychnyi pidkhid shchodo obgruntuvannia dotsilnosti realizatsii innovatsiinykh proektiv" [Methodical Approach to Substantiate the Feasibility of Implementing Innovative Projects]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, no. 1 (2009): 184-193. <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/3255/1/1B6E9A11d01.pdf>
- Innovatsii: problemy nauky ta praktyky* [Innovations: Problems of Science and Practice]. Kharkiv: VD «ІНЖЕК», 2010.
- Kapitan, I. V. "Pryntsypy i metody analizu v upravlinni innovatsiinoi diialnistiu pry vyvedenni novykh tovariv na rynek" [Principles and Methods of Analysis in the Management of Innovation in Bringing New Products to Market]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*, no. 7 (2007): 54-62.
- Kataiev, A. V., and Yurynets, O. V. "Problemni momenty rozrobky ta vprovadzhennia istotnykh produktovykh innovatsii: finansovyi aspekt" [Problematic Aspects of Development and Implementation of Significant Product Innovations: Financial Aspect]. *Visnyk NU «Lvivska politekhnika»*. Seriya «Ekonomika», no. 680 (2009): 121-128. [http://vlp.com.ua/files/17\\_34.pdf](http://vlp.com.ua/files/17_34.pdf)
- Koiuda, V. O., and Lysenko, L. A. *Innovatsiina diialnist pidpriemstva ta otsinka yii efektyvnosti* [Innovative Activity of the Enterprise and Evaluation of Its Efficiency]. Kharkiv: FOP Pavlenko O. H.; VD «ІНЖЕК», 2010.



- Kolesnikova, N. M. "Naukovo-metodychni pidkhody do otsiniuvannya efektyvnosti innovatsiy na zaliznychnomu transporti" [Scientific and Methodological Approaches to Evaluating the Effectiveness of Innovations in Railway Transport]. *Problemy ekonomiki i upravleniya na zheleznodorozhnom transporte*. 2011. <http://ekuzt.gov.ua/content/naukovo-metodychni-pidkhodi-dotsinyuvannya-efektivnosti-innovatsii-na-zaliznychnomu-transp>
- Kristensen, K. M. et al. "Ubiytsy innovatsiy" [Innovation Killers]. *Strategii*, no. 2 (2008): 15-23.
- [Legal Act of Ukraine] (2005). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0434665-05#Text>
- "Metodyka vyznachennia ekonomichnoi efektyvnosti vytrat na naukovi doslidzhennia i rozrobky ta yikh vprovadzhennia u vyrobnytstvo" [Methods for Determining the Economic Efficiency of Research and Development Costs and Their Implementation in Production]. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. 2006. <https://me.gov.ua/Documents/Download?id=735ef7af-cd82-4d91-b7a0-098124560e77>
- Maslak, O. O., and Zhezukha, V. I. "Otsiniuvannya innovatsiinosti tekhnolohichnykh protsesiv mashynobudivnykh pidpriemstv ta vyznachennia yikh ekonomichnoi efektyvnosti" [Evaluation of Innovation of Technological Processes of Machine-building Enterprises and Determination of Their Economic Efficiency]. *Naukovy visnyk NLTU Ukrainy*, no. 18.5 (2008): 266-270.
- Matrosova, V. A. "Metodicheskiye osnovy otsenki effektivnosti innovatsionnoy deyatel'nosti" [Methodological Foundations for Assessing the Effectiveness of Innovation]. *Vestnik Natsionalnogo tekhnicheskogo universiteta «KhPI». Seriya «Tekhnicheskyy progress i effektivnost proizvodstva»*, vol. 1, no. 8 (2002): 110-112.
- Metodicheskiye rekomendatsii po opredeleniyu ekonomicheskoy effektivnosti meropriyatiy, napravlenykh na uskoreniye nauchno-tekhnicheskogo progressa* [Methodological Recommendations for Determining the Economic Efficiency of Measures Aimed at Accelerating Scientific and Technological Progress]. Moscow: Ekonomika, 1988.
- Metodicheskiye rekomendatsii po otsenke effektivnosti investitsionnykh proektov i ikh otboru dlya finansirovaniya* [Methodological Recommendations for Assessing the Effectiveness of Investment Projects and Their Selection for Financing]. Moscow: Tsentr ekonomiki i marketinga, 1997.
- Metodika (osnovnyye polozheniya) opredeleniya ekonomicheskoy effektivnosti v narodnom khozyaystve novoy tekhniki, izobreteniy i ratsionalizatorskikh predlozheniy* [Methodology (Basic Provisions) for Determining the Economic Efficiency in the National Economy of New Technology, Inventions and Rationalization Proposals]. Moscow: Ekonomika, 1977.
- Metodika opredeleniya ekonomicheskoy effektivnosti vnedreniya novoy tekhniki, mekhanizatsii i avtomatizatsii proizvodstvennykh protsessov v promyshlennosti* [Methodology for Determining the Economic Efficiency of the Introduction of New Technology, Mechanization and Automation of Production Processes in Industry]. Moscow: Izdatel'stvo AN SSSR, 1963.
- Metodika opredeleniya godovogo ekonomicheskogo efekta, poluchennogo v rezultate vnedreniya novoy tekhniki* [Methodology for Determining the Annual Economic Effect Obtained as a Result of the Introduction of New Technology]. Moscow: GKNT SM, 1961.
- Mizhui, A. S., and Simchenko, N. O. "Pidkhody do otsiniuvannya ekonomichnoi efektyvnosti innovatsiinoi diialnosti pidpriemstva" [The Approaches for Assessment of the Economic Efficiency of Innovation Activity]. *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia*, iss. 6 (2012). <http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2012-8.pdf>
- Mokhonko, H. A., and Mushtai, I. A. "Otsiniuvannya efektyvnosti innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv molochnoi promyslovosti" [Evaluation of Innovative Activities of Dairy Enterprises]. *Suchasni pidkhody do upravlinnia pidpriemstvom*. Kyiv: Politekhnik, 2016. 38-.
- Nortkot, D. *Prinyatiye investitsionnykh resheniy* [Making Investment Decisions]. Moscow: Banki i birzhi, 1997.
- Osnovnyye metodicheskiye polozheniya po opredeleniyu ekonomicheskoy effektivnosti nauchno-issledovatel'skikh rabot* [The Main Methodological Provisions for Determining the Economic Efficiency of Research Work]. Moscow: Ekonomika, 1964.
- Pererva, P. H., and Kosenko, A. P. "Razvitiye metodov otsenki effektivnosti ispolzovaniya innovatsionnogo potentsiala" [Development of Methods for Assessing the Effectiveness of the Use of Innovative Potential]. *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnogo universytetu im. V. Dalia*, no. 4 (2006): 178-187. [http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/26966/1/visnyk\\_SNU\\_2006\\_4\\_Pererva\\_Razvitie.pdf](http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/26966/1/visnyk_SNU_2006_4_Pererva_Razvitie.pdf)
- Polianska, A. S. "Suchasni pidkhody do otsiniuvannya efektyvnosti innovatsiinoi diialnosti pidpriemstva" [Modern Approaches to Evaluating the Effectiveness of Innovative Activities of the Enterprise]. *Visnyk Natsionalnogo universytetu «Lvivska politekhnik»*, no. 684 (2010): 175-180. <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/18748/1/37-175-180.pdf>
- Savchuk, A. V. "Osobennosti ekonomicheskoy otsenki i vybora innovatsionnykh proektov" [Features of Economic Assessment and Selection of Innovative Projects]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 1 (2003): 69-75.
- Sotnikova, Yu. V. "Chistaya diskontirovannaya stoimost kak kriteriyu absolyutnoy effektivnosti innovatsionnoy deyatel'nosti" [Net Present Value as a Criterion for the Absolute Efficiency of Innovation]. *Ekonomika rozvytku*, no. 1 (2005): 123-125.
- Sotnikova, Yu. V. "Ekonomichna otsinka innovatsiinoi diialnosti pidpriemstva" [Economic Evaluation of Innovative Activity of the Enterprise]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.06.0*, 2007.
- Tipovaya metodika opredeleniya ekonomicheskoy effektivnosti kapitalnykh vlozheniy i novoy tekhniki v narodnom khozyaystve SSSR* [A Typical Method for Determining the Economic Efficiency of Capital Investments and New Technology in the National Economy of the USSR]. Moscow: Ekonomika, 1960.
- Vasylyeva, T. A. "Uchet riska pri otsenke innovatsionnykh proektov" [Taking Into Account Risk When Evaluating Innovative Projects]. *Visnyk ukrainskoi akademii bankivskoi spravy*, no. 1 (2005): 93-98. [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/53727/5/Vasylieva\\_Rysk.pdf](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/53727/5/Vasylieva_Rysk.pdf)

- Vozniak, H. M. "Ekonomichna otsinka efektyvnosti innovatsiinykh proektiv zi zmishanym finansuvanniam" [Economic Evaluation of the Effectiveness of Innovative Projects with Mixed Funding]. *Visnyk Ukrainskoi akademii bankivskoi spravy*, no. 1 (2006): 45-43. [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/58375/1/Vozniak\\_borrowed\\_funds](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/58375/1/Vozniak_borrowed_funds)
- Yepifanova, I. Yu., and Zianko, V. V. *Innovatsiina diialnist pidpriemstv ta yii finansove zabezpechennia v umovakh transformatsiinykh zmin ekonomiky Ukrainy* [Innovative Activity of Enterprises and Its Financial Provision in the Conditions of Transformational Changes of the Economy of Ukraine]. Vinnytsia: UNIVERSUM-Vinnytsia; VNTU, 2015.
- Yermak, S. O. "Torhovo-tehnolohichni innovatsii v torhivli na suchasnomu etapi rozvytku Ukrainy" [Trade and Technological Innovation in Trade at the Present Stage of Development of Ukraine]. *Efektyvna ekonomika*, no. 11 (2014). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4035>
- Yermak, S. O. *Theoretical and methodological basis of strategic management of inclusive development of enterprises innovative activity*. Schweinfurt: Time Realities Scientific Group UG (haftungsbeschränkt), 2019.
- Yermak, S. O., and Plotnytska, V. V. "Innovatsiini aspekty rozvytku rynku kondyterskykh vyrobiv Ukrainy" [The Innovation Aspects of Development of the Confectionery Market of Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 11 (2016): 398-403. [https://www.business-inform.net/export-pdf/business-inform-2016-11\\_0-pages-398\\_403.pdf](https://www.business-inform.net/export-pdf/business-inform-2016-11_0-pages-398_403.pdf)
- Yevtushenko, S. V. "Shliakhy vdoskonalennia otsinky efektyvnosti innovatsii na pidpriemstvi" [Ways to Improve the Evaluation of the Effectiveness of Innovation in the Enterprise]. *Vcheni zapysky Universytetu «Krok»*, vol. 3, no. 18 (2008): 56-65.
- Zakharchenko, V. I., Korsikova, N. M., and Merkulov, M. M. *Innovatsiinyi menedzhment: teoriia i praktyka v umovakh transformatsii ekonomiky* [Innovation Management: Theory and Practice in the Conditions of Economic Transformation]. Kyiv: TsUL, 2012.
- Zozulev, A., and Baz, M. "Marketingovyye issledovaniya innovatsionnogo produkta" [Marketing Research of an Innovative Product]. *Marketingovyye issledovaniya v Ukraine*, no. 4 (2006): 24-35.
- Zubenko, V. O. "Vyznachennia priorytetnosti realizatsii innovatsiinykh proektiv" [Determining the Priority of Implementation of Innovative Projects]. *Kommunalnoye khozyaystvo gorodov*, no. 80 (2008): 38-45.